



# Lõuna - Mulgimaa

Nr 11 (176)  
Detsember 2009  
Hind 4 krooni



• Endisaegsete seltskonnatantsude kava esitas maarahvapeol Karksi valla kultuurikeskuses sealne tantsuklubi „Tantsurööm“.  
MEELIS SÖERDI foto

## RASKUSED MAARAHVAPIDUDE TRADITSIOONI EI MURRA

Tänavu rõõmsalt oma seitsmeteistkümnenda sügispeo pidanud Lõuna-Mulgimaa maarahvas raskele majandusaastale alla ei anna ja peo korraldajad kavandavad väikese uuendusi rakendades piirkonna inimeste soovil traditsioonilise ettevõtmise jätku tulevikuski.

Peost, mis sedakorda peeti Karksi valla kultuurikeskuses, sai osa sadakond inimest Karksi, Abja ja Halliste, kuid ka Paistu ja Viiratsi vallast, Viljandist ja mujaltki. Peolaudades, mis kaetud Karksi restoranis valminud toitudega, elati kaasa Kaarli rahvama ja näiteringi „Naeratus“ ning kohalike tantsurühmade „Tantsurööm“ ja „Samm sassis“ esinemisele. Tantsuks mängis ansambel „Onupoeg“.

Maarahvast tervitasid ja oma vala tegemisi tutvustasid hakatuseks Karksi ja Abja Vallavolikogu esimehed Hendrik Agur ja Villu Vösa ning Halliste vallavanem Andres Rõigas. Sõnum rahvale oli, et raskeid aegu on ennegi olnud ja küllap tuleb veel, kuid maarahvas on alati püsima jäänud.

„Vallad on alati meid hästi toetanud, nüüd on kõigil kitsas käes ja ka toetus on arusaadavalt väiksem,“ selgitas seitsmendat aastat maarahvapeo peakorraldajaks olnud Annika Veidenberg. Näiteks peoliste bussiringiks tema sõnul seekord raha ei jätkunud. Selleks et pidu üldse pidada saaks, kavatseb ta Hendrik Aguri soovitusel edaspidi piletite

hinda tõsta ja lasta need eelnevalt kas pangaülekandega või kohapeal välja osta.

„Ettepanek oli edaspidigi maarahva pidu Nuias korraldada, kus saal on suurem ja sobivama kujuga kui Abja kultuurimajas,“ lisas Veidenberg. Kui kellelgi on veel mõtteid peo korraldamise, esinejate või muu kohta, on need teretulnud aadressil annika.veidenberg@gmail.com või telefonil 5691 8431. „Kui osaleme kõik aktiivselt õhtute kujundamisel, saame kõige torema peo,“ tõdes peakorraldaja, keda seekord abistasid Kai Kannistu ja Ilme Sõna Nuiast ning Maret Hiet ja Ene Pehme Abjast.

Meelis Söerd

## ABJA-PALUOJAL ALUSTAB TÖÖD UUS DIGILEVISAATJA

Telekanalite edastamise eest vastutav AS Levira alustas uue digilevi saatja rajamist Abja-Paluoja, mis parandab oluliselt tavaantenniga nähtava digiteleviisiooni kvaliteeti Viljandimaa lõunaosas.

Eesti digitaaltelevisioonile ülemineku valitsuskomisjoni 2. detsembril sellekohases pressiteates märgitakse, et käsil on saatja testimine, mil teleprogrammide digitaalsel edastamisel võib aeg-ajalt esineda häireid.

Uus telesaaja hakkab oluliselt parandama kodumaiste digikanalite levi Viljandimaa lõunaosas Abja ja Karksi valdades Abja-Paluoja, Penuja, Lilli ning Karksi-Nuia piirkonnas.

Valitsuskomisjoni juhi Jüri Piheli sõnul tasub katseantennid uuele digilevi saatjale suunata just neil selle piirkonna televaatajatel, kel seni on esinenud häireid Eesti tasuta digikanalite vastuvõtmisega. „Alates suvest on kõikjal üle Eesti mõõdetud digilevi signaali tugevust ja kvaliteeti,“ selgitas Pihel. „Mõõtmistulemuste ja televaatajatelt saadud tagasiside alusel lisatakse täiendavaid väikese võimsusega digilevi saatjaid neisse piirkondadesse, kus digikanalite vastuvõtt on tarbijale ebamõistlikult keeruline. Nii mõõtmisi kui ka uute saatjate rajamist on kavas jätkata, et Eesti üleminekul digitaaltelevisioonile 2010. aasta 1. juulil oleks levikvaliteet laitmatu.“

Valitsuskomisjoni kuuluva Levira juhatuse liikme Indrek Lepa kinnitusele on Abja-Paluoja saatja vertikaalse polarisatsiooniga, mis tähendab, et ka vastuvõtuantenn peab olema maapinnaga risti. „Kõige tugevam digisignaali ei pruugi alati tulla täpselt telesaaja suunast, seepärast soovitakse parima levikvaliteedi jaoks antenni erinevates suundades proovida,“ ütles Lepp. „Selleks tuleb digiboks või digitelur lülitada näiteks ETV kanalile ning kuvada menüüst teleriekraanile signaali tugevuse ja kvaliteedi näitajad. Nüüd tuleb antenni pöörata aeglaselt seni, kuni leitakse asend, kus signaali kvaliteedinäitaja on kõige parem. Selles asendis tuleb üle kontrollida antennipistik.“

Enne antennile parima suuna ja kõrguse otsimist tuleb veenduda, et nii antenn ise kui ka kaablid ühendused on korras. Kui kaabel on aastakümneid kasutusel olnud, tuleks see uuesti anteni külge ühendada või uus kaabel vedada. Samuti tuleks üle kontrollida antennipistik.

Digilevi komisjon soovib kasutada tugeva ehitusega ridaantenni, telesaatjale lähemal sobivad ka nn kuusepuud ehk logoantennid. Kui kusagil kasutatakse täna veel nn poola restantenni, siis tuleks see esimesel võimalusel välja vahetada.

Digilevi on tavaantenniga vaada-

tav digitaalne televisioon. Digilevis on kõikjal üle Eesti territooriumi nähtavad nii tasuta leviga üleriigilised telekanalid kui ka tasulised kodumaised ja rahvusvahelised teleprogrammid, mida seni ainult kaabeltelevisiooni või satelliit-tv vahendusel vaadata sai. Digitaaltelevisiooni iseloomustab senisest palju suurem telekanalite hulk, oluliselt parem pildi- ja helikvaliteet, elektrooniline saatkava ühe nupulevajutusega otse teleriekraanil, erinevates keeltes heli ja subtiitrite valik ja muud uued lisavõimalused.

Kui analoogformaadis on eetris kolm kodumaist telekanalit, siis digilevis on praegu tasuta nähtavad ühtekokku 6 Eesti telekanalit: ETV, ETV2, Kanal 2, TV3, Kanal 11 ja TV6. Tasuta kanalite vastuvõtuks ei ole vaja liituda ühegi teenusepakkujaga, seda tuleb teha vaid juhul, kui soovitakse lisaks vaadata ka rahvusvahelisi ja kodumaiseid tasulisi kanaleid.

Eesti üleminekul digiteleviisioonile lõppeb 1. juulil 2010, kui tavaantenniga vaadata analoogtelevisioon välja lülitatakse. Kaabeltelevisiooni ja satelliittelevisiooni vaatajaid Eesti üleminekul digitaaltelevisioonile tehnilises mõttes ei puuduta.

Lisainfot ja nõu digilevi kohta saab veebilehelt [www.digilevi.ee](http://www.digilevi.ee) või abitelefoni 17101.



## KODUKANDIS



• Öisu rahvas on ilusa jõulupuue eest tänulik nii selle riigimetsast välja valinud, kohale vedanud ja püsti pannud ettevõtjale Arne Lohule kui ka kuuse kinni maksnud Halliste Vallavalitsusele.  
VIRVE KIVJA foto

## Öisu sai taas jõulupuue

Öisu rahvas sai tänavu endale traditsioonilise jõulupuue 3. detsembril. Ühtlane kahar kuusk leidis endale nagu ikka paiga kortermajade ette mäeveerule, kus vana-aasta õhtul on saanud tavaks šampuseklaase kokku lüües üksteisele head uut aastat soovida.

Ilusa jõulupuue eest on öisulased sedapuhku tänulikud nii selle riigimetsast välja valinud, kohale vedanud ja püsti pannud kohalikule ettevõtjale Arne Lohule kui ka kuuse kinni maksnud Halliste Vallavalitsusele.

Nagu ütles Öisu Rahvaseltsi juhatuse esimees Virve Kivja, on elanikke Öisus jäänud küll vähemaks, kuid kena komme aastavahetusel kuuse all rõõmsalt kokku saada, püsib ikka edasi.

Meelis Söerd

K auneid jõule kõigile,  
särvavat aastavahetust  
ning tervist, edu ja õnne  
uueks aastaks!



Abja, Halliste ja Mõisaküla  
kohalikud omavalitsused

## Naisselts tõi jõuluooutuse

Rimmu rahvatuppa tõi jõuluooutuse ühel vihmasel detsembrikuu alguse õhtul Rimmu – Uue-Kariste Naisselts.

Kui seltsi esinaine Karin Alp suure lõhnava kuivaheinakoti ja sületäie männiokstega tuppa astus ning kaks silikoonpüstolit ja paar poolikut lillepotti mõningate klaasesemetega lauale pani, siis kirtsutas nii mõnigi proua nina. Kui aga teisele lauale tekkis „võlumaa“ sädelevate jää- ja lumeklaasidega, päkapiku-käula, samblakuuskede, põdrasarvede ja ennenägematute lumehelveste ja uksepärgadega, siis kõlas neilt „oh“ ja „ah“ ja „mina tahan kah!“.

Usinad naised hakkasid kiiresti tööle, esmalt silikooniga jää- ja lumeklaasi tegema, siis lumehelbeid lõikama. Edasi uudistati viimistehnikas tehtud armast pehmet päkapikku tema pooliku-pottide käulas, uut uksepärgatehnikat jne. Oli palju uut ja huvitavat! Jahtusid grillvorstid ja kohv.

Aino Nugis



● Hallistesse jõulurõõmu toonud sõbrad Soomest laulsid koos võõrustajatega kohalikust kogudusest jumalateenistusel Halliste kirikus Soome Vabariigi aastapäeva puhul soome keeles Soome hümnid.

MEELIS SÕERDI foto

## Sõpruskogudus Sipoost tõi Hallistesse jõulurõõmu

3.-6. detsembrini viibis Hallistes siinse kiriku sõpruskoguduse 16-liikmeline delegatsioon Sipoost Soome Vabariigist. Tegemist oli traditsioonilise külaskäiguga enne jõule, mil toetatakse siinseid abivajajaid toidupakkide ja riietega.

Seekord aidati Halliste vallas elavaid nelja ja enama lapsega peresid ning üksikvanemaid. Kui veel paar aastat tagasi võis arvata, et toiduabi jagamise aeg Eestis on ümber saanud, siis majanduslanguse tingimustes oli seekordne abi eriti vajalik. Sipoost koguduse liikmete annetusi kulus toidupakkidele tervelt 18 000 krooni eest.

Pärast pakkide kodudesse viimist ja Viljandi külastust veetsid külalised mõnusa ja sportliku õhtupooliku saunaga võõrustajate seltsis Halliste Põhikooli uues võimlas.

Delegatsiooniga kaasas olnud pastorid Riitta Kaajava ja Merja Rantakangas lugesid pühapäeval jumalateenistusel Halliste kirikus Piibli kirjakohti oma emakeeles, kuna oli Soome Vabariigi aastapäev. Sel puhul algas jumalateenistus Soome hümnid ühislaulmisega.

Sipoo ja Halliste koguduste sõprussuhted ulatuvad juba 1990. aastatesse.

Kalle Gaston

## Maavanem õnnitles Abjas Asta Jaaksood

Viljandi maavanem Lembit Kruuse õnnitles 9. detsembril Abja päevakeskuses Asta Jaaksood, kes sai sel aastal kodanikupäeva aumärgi kirjanik August Kitzbergi loominguga kogumise, talletamise ja tutvustamise eest.

Maavanem väljendas lilli üle andes heameelt, et Asta Jaaksoo pool saajadit kestnud järjepidev tegevus Kitzbergi mälestuse jäädvustamisel ja kirjaniiku loominguga tegelemisel on kõrge riikliku aumärgi näol tunnustamist leidnud.

Asta Jaaksoo avaldas oma tänusõnavõtu veendumust, et aumärk on tunnustuseks kogu Kitzbergi Sõprade Seltsi tegevusele, mille asutajaks ta on. Selts tegutses 1983. aastal loodud Kitzbergi tubamuuseumi juures. Karksi vallas asuv muuseum on nüüdseks laienenud nelja toani, pakkudes ikka ja jälle midagi uut ja huvitavat.

Põlise mulgi ja kodu-uurijana teab Asta Jaaksoo palju Mulgimaa rahvapärismi, kombestikku, kirjandusega seotud paiku ja muistelukusid. Seetõttu on ta oodatud ja sage külaline nii koolides kui omakultuuri õpingites.

Maavanema õnnitlust vastu võttes oli Asta Jaaksoo koos teise tubli omakultuuri edendaja Ilse Israeliga Abja päevakeskuses juhendamas Abja koolituskeskuse korraldatud jõuluteemalist mulgi murde kursuse õppetundi. Kursuslaste kaetud jõululauda paluti lahkelt ka nii maavanem kui teda saatnud maasekretär Küllike Kütt.

Meelis Sõerd

## Noored alustasid novembris põneva koostööprojektiga „Ühiselt ja ürgselt“

Noortele alates Karksi kuni Kamara ja Mõisakülani pakub uusi põnevaid tegemisi novembri lõpus alanud koostööprojekt „Ühiselt ja ürgselt“.

Ühisprojekti autorite Karksi valla noorteuhtide Indrek Palu ja Eneli Põdra ning nende Abja valla kolleegide Eveli Alliku ja Eve Raska soovivad käivitada noortele erinevad õpitoas, mis kestavad jaanuarist kuni märtsini ja lõpevad ühise lavasõuga.

„Igas õpitoas valmib 10-15-minutilise etteaste, millest hiljem lavastatakse ühine suur sõu,“ selgitas Abja noortetoa juhataja Eveli Allik. „Peaproovid toimuvad märtsikuisel koolivaheajal ja sõu esitatakse projekti lõpul aprillis,“ lisas noorteuht. Tema sõnul lavastab selle Ugala näitleja Silvia Soro.

Õpitoad toimuvad vaheldumisi Abjas, Nuias ja Mõisakülas, õpetajateks on oma ala asjatundjad. Nii õpetab ühes õpitoas MTV- ja breiktantsu PMP tantsuagentuur. Stomp-band'i õpitoas tehakse Margus Tammemäe juhendamisel muusikat näiteks pesumasinatrumli, pesulaua ja muude ebatavaliste instrumentidega. Tširkuse algteadmisi õpetab Urmas Kollom, diskoriametist huvitatuid Ero Ilves ja multimeedia huvilisi Aadu Kunimägi. Lisaks saab ühes õpitoas teha tutvust lavavõitlusega.

Meelepärasesse ringi saab iga noor end registreerida Abja noortetoas (tel 436 0015) ja Abja Gümnaasiumi huvijuhis juures (tel 5635 2803).

Projekti tutvustati noortele esmakordselt novembri lõpul ümarlauakohtumisel Abja noortekeskuses. Järgkordne ümarlauaarutelu toimub 8. jaanuaril kell 15 Mõisakülas. Soovijad saavad Abja noortekeskuse juurest sõita sinna ja tagasi tasuta transpordiga.

Meelis Sõerd

# OMAKULTUURIKURSUS ALGAS HINGEDEAJA MEELEOLUS

Omakultuurikursusel Abja päevakeskuses meenutati hingedeaja ning kadritavasid ja süüdati küünlad lahkunud naiste mälestuseks.

Kuna kadripäeval tähistatakse ka naistevastase vägivalla päeva, süüdati laul küünal meie seast lahkunud, kuid meie hinge jäänud naiste mälestuseks. Suurest küünlast süütas iga lauasistuja oma väikese küünla. Sobivasse meeleollu aitasid hakatuseks hästi sisse vanad mulgimurdelised laulud, mida kuulati Majori ööbiku Milvi Kallaste heliplaadilt.

Sandilaule lauldes saabusid valgetes kostüümides kursuse juhendajad Asta Jaaksoo ja Ilse Israel. „Terveks-terveks! Tarka miilt päha, äid sõnu suhul!“ soovis Kitzbergi Gümnaasiumis folklooriringi juhendav Ilse Israel riburada iga istujat punaste lehvikestega kaunistatud raagus

oksaga sõbralikult nüpendades ja „tervise-tabletti“ pakkudes.

„Enge tullu kauge-elta, uu-uu, uu-uu, engil ollu vähä aiga, uu-uu, uu-uu...“ laulis maskiga oma nägu varjates hingesanti kehanud Kitzbergi Sõprade Seltsi eestvedaja Asta Jaaksoo. Kursuslasi kaasates tutvustas ta elevust tekitades muistseid hingesantide kombeid, mis on kadritavadest vähem tuntud.

Kava ilmetasid pajatused, laulud, mängud ja luuletused. Asta Jaaksoo juhendamisel uuriti ühe astroloogilise tabeli abil, kust ja millest kellelgi on eeldusi kevadeni vastu pidamiseks vajalikku energiat saada. Ühiselt mängiti lõpuks ringmängu „Kes aias“.

Omakultuurist Abjas sai osa samal päeval Karksi vallas Kitzbergi tubamuuseumi külalisteks olnud grupp raamatukogutöötajaid Järvamaalt.

Vaimustatud külalised kinkisid tänuks kursuse juhendajatele suure käsitööna valminud vildist sõle, mis leidis koha Nuias Kitzbergi Gümnaasiumis.

Enne lahkumist teavitati kursuslasi, keda oli nii Abja kui Halliste vallast, et kaheksatunnise kursuse teise õppepäeva teemaks on jõulud. Aita Laks Pornuse külast, kes peab lehma, lubas küpsetada kohupiimakorpe, Asta Jaaksoo teha kiluvõileibu, Abja-Vanamõisa Seltsi eestvedajad Elli Merdikes ja Aino Lond aga keeta kohvi. Kõigil paluti valmis mõelda ka jõulusalml, sest külla oli oodata jõulueite.

Kursuse korraldas MTÜ Abja Koolituskeskus EL Sotsiaalfondi programmi „Täiskasvanute koolitus vabahariduslikes koolituskeskustes“ toel.

Meelis Sõerd



● Äsja kodanikupäeva aumärgi pälvunud mulgi murde kursuse juhendaja Asta Jaaksoo (paremal) hoiab hobuserange, millest Abja-Vanamõisa Seltsi esimees Elli Merdikes muistse kombe kohaselt, pea alaspidi, läbi vaadates „engesanti“ ära püüab tunda.

MEELIS SÕERDI foto

# OMAVALITSUSKROONIKAT

## ABJA VALLAVALITSUS

• (23. XI) maksis toimetulekutoetust novembrikuu eest 17 taotlejale kokku summas 22 484 krooni ja täiendavat sotsiaaltoetust ühele taotlejale 200 krooni;

• väljastas kirjaliku nõusoleku väikehitise püstitamiseks OÜ Kissa Varale puurkaevu rajamiseks Abja-Vanamõisa külas;

• väljastas ehitusloa Aili Kangrole kõrvalhoone ehitamiseks Veskimäe külas Kille tee 4;

• eraldas eelarvevahenditest vastavalt laekunud avaldusele Viljandimaa Luuleklubile 1000 krooni luulekogumiku väljaandmiseks;

• otsustas anda Abja-Paluoja bus-sijaama II korruse ruumid OÜ Jegeri kasutusse keraamika õpitoana.

## HALLISTE VALLAVOLIKOGU

• (24. XI) kinnitas vallavolikogu sotsiaalkomisjoni (esimees Merju-Mai Leiaru, aseesimees Anne Ladva) liikmeteks Merle Hüva, Inga Tiiratsi ja Heiki Albi; kinnitas haridus- ja kultuurikomisjoni (esimees Tõnu Tukk, aseesimees Jaanus Pitk) liikmeteks Merle Hüva, Ene Maateni ja Vello Ausi; kinnitas eelarve-, maa- ja majanduskomisjoni (esimees Vahur Aasna, aseesimees Arne Lohu) liikmeteks Enn Juhkami, Leho Aasa ja Tiia Taki;

• otsustas maksta alates 24. novembrist 2009 hüvitist volikogu liikmetele ja istungi sekretäri istungist osavõtu eest 250 krooni ning alatiste komisjonide ja volikogu poolt moodustatud teiste komisjonide liikmetele komisjonide töös osaletud iga tunni eest 100 krooni (va valla ametnikud) volikogu esimehe poolt kinnitatud komisjonide esimeeste esildiste alusel;

• otsustas maksta vallavalitsuse liikmetele hüvitist valitsuse istungil osaletud iga tunni eest 100 krooni (va vallavalitsuse ametnikud). Hüvitist makstakse vallavanema käskkirja alusel kord kvartalis;

• otsustas luua alates 1. detsembrist 2009 Halliste Põhikooli personali koosseisu juurde administraator-koristaja 1,0 koormusega töökoha kuupalgaga 6000 krooni.

## HALLISTE VALLAVALITSUS

• (30. XI) väljastas ehitusloa Anneli Steinbruchile taluhoone püstitamiseks Vana-Kariste külla Anneli katastriüksusele ja Lea Lükile ehitise püstitamiseks Kalvre külla Tõru katastriüksusele;

• kinnitas novembrikuu toimetulekutoetuse saajate nimekirja summas 17 333 krooni;

• kinnitas Öisu lasteaia hoolekogu 2009/2010 õppeaastaks järgmises koosseisus: lapsevanemad Monika Rauba (esimees), Merike Nõumees ja Jaan Oja ning lasteaia esindaja Mare Kuur; nimetas valla esindajaks hoolekogusse volikogu esimehe Rein Tarkuse;

• eraldas avalduste alusel eelarvevahenditest Halliste Elu Arengu Seltsile projekti kaasfinantseeringuna 1600 krooni ja Spordiklubile Halliste tegevustoetust 1600 krooni seoses Halliste Põhikooli jõusaali siustamisega.

## MÕISAKÜLA LINNAVOLIKOGU

• (19. XI) tegi muudatusi linna 2009. aasta eelarves, vähendades nii kulusid kui ka suurendades tulusid kokku summas 36 000 krooni;

• korrastas kohanimesid Mõisaküla linnas, nimetades ümber J. Sihveri tänava Jaan Sihveri tänavaks, Ring-

puiestee tänava Ringpuiesteeks ja Raudteemaja tänava Raudtee tänavaks;

• nõustus linnale kuuluva Pärnu tn 39 asuva kinnistu koormamisega isikliku kasutusõigusega Elion Ettevõtte AS kasuks sidevõrgu omamiseks ja hooldamiseks;

• otsustas anda linnale kuuluva korteri asukohaga Vabriku tn 6-6 (üldpind 50,6 m<sup>2</sup>) üheks aastaks üürile Hardi Venele;

• moodustas linnavolikogu 3-liikmelise revisjonikomisjoni, valides esimeheks Urve Tehveri ja liikmeteks Arvo Pede ning Juri Kotsetovi;

• kinnitas linnavolikogu alatiste komisjonide liikmed alljärgnevalt: majandus- ja eelarvekomisjon (esimees Viktor Siigur, aseesimees Uno Suurmets) – Hille Jersolav, Ermo Kraaner, Erika Kuusk, Marek Preimann ja Jorma Oigus;

sotsiaalkomisjon (esimees Hille Jersolav, aseesimees Lea Moorats) – Merike Andrusko, Ülle Paru, Maarika Siigur, Maie-Marie Tamm ja Urve Tehver;

haridus- ja kultuurikomisjon (esimees Juta Jalakas, aseesimees Maie Leimann) – Hille Jersolav, Ene Purju, Tiina Raba, Maie-Marie Tamm, Tiia Tõnts, Pirje Usin ja Kaja Oigus;

• määras Mõisaküla Kooli hoolekogusse linnavolikogu esindajana Lea Mooratsi.

## MÕISAKÜLA LINNAVOLIKOGU

• (24. XI) lõpetas poolte kokkuleppele ennetähtaegselt üürnikuga sõlmitud Pärnu tn 26-4 asuva eluruumi üürilepingu;

• määras ajutiselt äraoleva Mõisaküla kultuurimaja juhataja Ene Purju asendajaks Laine Pedaja tähtajaliselt alates 25. novembrist 2009 kuni juhataja tööle naasmiseni.



## HEAD TEHES JA JAGADES SAAME HINGELT RIKKAMAKS

Aastaid on EKNK Abja-Paluoja kogudus järginud kristlikku põhimõtet teha head ja rikkaks saada heade tegude poolest, olla helde käega ning jagada teistele (1. Tm. 6, 18). Mida head ja rikastavat nii saajaile kui jagajaile pakkus lõppev 2009. aasta, koguduse pastor GULDAR JÄRVE?

„Traditsiooniliselt toetasime läbi oma Taani sõpruskoguduse selgi aastal materiaalselt siinseid hoolekandeaustusi. Eakatekodu *Mulgi Häärber* Halliste vallas, tasudes ise transpordikulud, sai meie vahendusel taanlastelt 14 uut hüdraulilist puldist juhivat haigevookit. Kahe saadetisena sai kokku 14 sarnast vookit endale juurde ka Abja hooldushaigla.

Hulk Taanist saabunud rõivaid ja kodutarbeid ja muud igapäevaelus vajalikku nii tervetele kui puuetega inimestele on müügil EKNK kauplusteki *Vikerkaar* poodides Abjas, Hallistes, Karksi-Nuias jm. Viimaste kaudu osalevad kristlikus heategevuses ka kõik ostjad, sest ostude eest tasutud raha suunatakse taas heategevuseks. Näiteks tänu sellele saame käesolevateks jõuludeks teha pake piirkonna abi vajavatele peredele. Nii Abja, Halliste kui ka Karksi vald saavad igaüks meilt kokku kümme jõulupakki.

Koguduse pakutavast vaimsest rikkusest saab osa kokku umbes 80 inimest, kellest rõõmustavalt palju on noori. Halliste ja Uue-Kariste rahvamajas toimub kaks korda kuus piiblitund. Uue-Karistesse sõidavad tundi ka Vana-Kariste inimesed. Lisaks toimuvad reedeti piiblitunnid Halliste raamatukogus. Adventi- ja jõuluaeg on meil nagu ikka täis esinemisi. Headeks koostööpartneriteks on kogudusele Ivi Alp, Laine Pedaja ja Sirle Tellis Halliste ning Mari Saarela Abja vallast.

Erinevalt möödunud aastatest ei korraldanud me tänava suviseid



● Adventil Abjas ja Uue-Karistes esinenud EKNK Abja-Paluoja koguduse noorte ja pühapäevakooli õpilaste kavas oli ka näidend Piiblist üldtuntud pühast jõuluööst Petlemmas. MEELIS SÖERDI foto

kantripäevi. Seda põhjusel, et suurt materiaalselt ja ajakulu on nõudnud

kaks hoopis uuelaadset projekti. Ühena neist on valminud CD-plaat üldtuntud kristlike lastelauludega, esitajateks ja muusikuteks meie oma koguduse lapsed. Kolmesajalisel tiraažis valminud helikandjad on müügil nii *Vikerkaare* poodides kui kogudustes. Ülevaate plaadist saab ka internetis *YouTube*'s lingilt „Armastus imehea“.

Teise projektina on käsil heli- ja filmistuudio rajamine *Vikerkaare* kaupluse hoone teisele korrusele, kus saaks lindistada muusikat ja teha ka filme. Raha 170 000 krooni maksva ehitusprojekti tarvis saime LEADER-programmist Mulgimaa Arenduskoja kaudu. Omafinantseeringu 17 000 krooni tasub kogudus. EKE Projektil on praegu käsil ruumide projekteerimine. Tahame Apteegi majana tuntud Abja kunagise ilusaima hoone taastada võimalikult algupärasena. Järgnevalt loodamegi taas LEADER-i kaudu saada raha sobivate akende jaoks.“

Küsitlenud Meelis Sõerd



● Kolmandal adventil süütas Abja-Paluoja nelipühi koguduse pastor Guldar Järve küünla Abja kultuurimaja saalis. MEELIS SÖERDI foto

## VAIMUVALGUS MUUDAB PIMEDAD ÕHTUD HELGEMAKS

Meie laiuskraadile siin Euroopa serval on taas saabunud pikkade ja pimedate öhtute aeg. Aeg, mil tavalisest rohkem mõtiskletakse enese ja lähedaste eluolu üle, mil jõuab juttu ajada, lugeda ja televiisorit vaadata. Elame, teadagi, infoajastul ja vahel tundub, et see ähvardab meid enda alla matta. Kuidas sealt siis enese jaoks olulist üles leida?

Teame, et kõigi jaoks on oluline meie eneste ja lähedaste hea käekäik, et homme oleks parem, et saaks õppida ja areneda. Juba kolmandat korda ilmuv ajakiri „Õpitrepp“ aitab täiskasvanute õppimise teemasid valgustada ja jagada teavet kõige kohta, mis Eesti täiskasvanuhariduses toimub on.

Ajakirja viimase numbril, mis ilmub 15. novembril, kaanel, vaatav vastu teleekraanidel tuttav nägu, Hannes Hermaküla – mees, kes ühtviisi hea telesaate juht ja leivaküpsetaja. „Hannes läks Eestist siis,

kui nõukogude võimu lõpp hakkas tasapisi paistma. Loobus ametlikult NSV Liidu kodakondsusest ja pööras minema. Algul Itaaliasse, seal vahetas oma Iisraeli viisa, mida Liidus anti ka „eriti tülikatele elementidele“ Ühendriikide viisa vastu ning pöörutas koos seltskonnaga kõigi võimaluste maale,“ kirjutab „Õpitrepis“ ajakirja toimetaja Agne Narusk. Praegu, septembrist alates, juhivad mees laupäeva õhtuti Ave Marleeniga kahasse rahvusringhäälingus täiskasvanute õppimisele ja õpetamisele kõnelevat telesaadet „Tagatargemad“. Ekraanil on palju tavalisi eesti inimesi, kelle muudab eriliseks see, et nad on otsustanud raskuste ja tihti ka vanuse kiuste millegi uue õppimisega alustada. Vaadate tasub ka ainult saatejuhtide pärast! Küsi „Õpitreppi“ oma kodukohta raamatukogust ja saad põneva loo Hannesest lõpuni lugeda.

Ajakiri annab informatsiooni ka

hetkel olulistel teemadel – kõnelatakse koolituskaardist, haridus- ja teadusministeeriumi rakendatavast pooleli jäänud õpingute jätkamise programmist, täiskasvanute õppija nädalal tunnustatud õppijatest Aili Valbist Luutsnikult ja Ella Pöderist Kanepist, Euroopa keelemapist, täiskasvanute gümnaasiumidest kui õppijasõbralikust keskkonnast ja paljust muust.

„Õpitreppi“ saab lugeda ja kommenteerida ka internetis aadressil [www.andras.ee/opitrepp](http://www.andras.ee/opitrepp) ning pdf-failina alla laadida. Oodatud on ka kirjad toimetajale teemadest, mida järgmises „Õpitrepis“ kajastada võiks. Loe, saa targemaks ja sügisõhtud muutuvad valgemaks!

Tasuta koolituste kohta saab infot: • kutsekoolid: [www.hm.ee/](http://www.hm.ee/) tasutakursused, tel 735 0242 • vabahariduslikud koolituskeskused: [www.vabaharidus.ee](http://www.vabaharidus.ee), tel 677 6299

Külliki Steinberg



● Oma näituse avamisel Uue-Karistes oli reisisõber Helgi Kaldmal iga foto kohta jutustada huvitavat lugu. MEELIS SÖERDI foto

## Uue-Karistes avati ajakirjanik Helgi Kaldma fotonäitus

Kolmandal adventil avati Uue-Kariste rahvamajas reisisõbrast „Sakala“ ajakirjaniku Helgi Kaldma fotonäitus.

„Igal inimesel on mingi kiiks. Mina tahan maailma näha ning olen kasutanud selleks kõiki võimalusi.“ kõneles autor oma näituse avamisel Uue-Kariste rahvamaja kaminasaalis kohvilauas. „Minu fotodes ongi mu kaks kiiksu koos – maailmahuvi ja reisifotod.“

Alates 1963. aastast on Helgi Kaldma käinud igal aastal kusagil Eestist väljas, oli see siis Moskva, Leedu, Krimm või Gruusia. Atesteeritud reisirühma käis ta läbi kõik toonased liiduvabariigid peale Turkmeenia. Viimased paarkümmend aastat on ajakirjanik reisinud tuusikuga oma raha eest, olles näinud enamikku Euroopa riikidest, Põhja-Ameerikast, Mehhikot, Hiinat, Jaapanit, Egiptust, Jordaaniat, Tuneesiat jne. Neilt paljudelt reisidelt oli andunud maailmaavastajal Uue-Karistes kuulajaile kõneldes ja küsimustele vastates meenutada küllaga huvitavat. Pärimisele, kuhu käimata paikadest ta veel jõuda tahaks, vastas ajakirjanik, et Tseilonile.

Kuna tähistati ka kolmandat adventi, süütas Helgi Kaldma alustuseks küünla. Kitarri saatel esitas vahelduseks kolm omaloomingulist jõululaulu ajalehe „Lõuna-Mulgimaa“ toimetaja Meelis Sõerd. Luulevormis juhatas päeva sisse ja pani sellele punkti külalisi soojalt tänanud Uue-Kariste rahvamaja juhataja Ivi Alp.

Meelis Sõerd

## Raamatukogu rõõmustab Öisus lasteaialapsigi

Öisus raamatukogu ja lasteaia ettevõtmisel on teoks saanud toredad mudilaste ühiskülastused raamatukokku.

Öisus lasteaia tegevus toimub igal nädalal erineval teemal. Detsembris püsib jõuluteema. 30. novembril kogunesid lasteaialapsed koos õpetaja Lilli Sihiga raamatukogusse, kus süüdati adventiküünla ja kuulati esimest lugu raamatust „Loomad jutustavad 365 mõistulugu“. Kümmekeond mudilast istus ringis ümber laua ning laulis küünlasüütamise laulu. Kõikide nimed lauldi läbi, oli väga soe ja südantliigutav. Õpetaja süütas raamatukogu juhataja Virve Kivja valmistatud jõulukompositsioonis küünla.

Ette loetud mõistulugu rääkis jänese lumest ehitatud onnist, milles ta kaminat kütma hakkas. Küsimusele, mis siis juhtus, vastasid lapsed erinevalt. Elavalt arutledes mindi sujuvalt üle jõuluaegse tuleohutuse teemale, edasi muudele jõuluteemadele. Õpetaja tõi, et lastele on meeldiv vahetada õppekeskkonda ning tutvuda raamatukoguga ja lasteraamatutega. Ta oli nõus, et selliseid tunde hakkame korraldama regulaarselt edaspidi.

Virve Kivja



● Lasteaiaõpetaja Lilli Siht luges mudilastele lasteraamatut ette õpetliku mõistuloo. VIRVE KIVJA foto

## Lasteaial valmis kodulehekül

Jõulukuu eel valmis Mõisaküla lasteaia internetis oma kodulehekül, mida jõudumööda järjest täiendatakse. Palju huvitavat leiab sealt aadressil [www.lasteaed.moiskyla.ee](http://www.lasteaed.moiskyla.ee) juba praegu.

Koduleht annab teada 23. novembril lasteaia toimunud kadrilaadast. Tänaakse sellele kaasa aidanud lasteaiaõpetajaid, lapsi, vanemaid ja Mõisaküla käsitöötaja inimesi. Laadal pakutud käsitööde, jõulukaunistuste, koduste hoidiste, küpsetiste jne müügiga koguti tulu 800 krooni. See kasutati lehe teatel ära jõuluetenduse „Nähtamatu varandus“ külastuseks teatris Ugala 12. detsembril.

13. detsembril oli lasteaia koduste laste jõulupidu, 18. detsembril aga esinesid oma maja lapsed jõulupeol kauaoodatud jõuluvanale.

Koduleht annab üksikasjaliku ülevaate lasteaia ajaloost, töötajatest, traditsioonidest jm. Tutvustatakse hoolekogu, kodukorda, päevakava ja meenüüd.

Mõistagi annab infole meeolukat lisa pildialbum.

Meelis Sõerd

## Haridusminister kohtus omavalitsusjuhtidega

Haridusminister Tõnis Lukas kohtus 7. detsembril oma Viljandimaa-viisidil Halliste rahvamajas ümarlauakohtumisel Lõuna-Mulgimaa omavalitsusjuhtidega, et pidada nõu uue põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse üle.

Haridusminister kutsus vestlusringi Tarvastu, Abja, Mõisaküla, Halliste ja Karksi omavalitsusjuhid. Arutelul osalesid ka Viljandi maavanem Lembit Kruuse ja maakonna haridusjuht Ilmar Kütt. Konkreetseid otsuseid ei võimaliku Mulgi ühisgümnaasiumi loomise ega ühe või teise piirkonna gümnaasiumi põhikooliks muutmise kohta kahe ja poole tunnise nõupidamisele ei tehtud, sest see polnudki kavas. Haridusametnike eesmärk oli saada ülevaade siinsete omavalitsuste koostöövalmidusest koolide paratamatul olulisel ümberkorraldamisel lähiaastail, mis on tingitud eeskätt laste arvu jätkuvast vähenemisest.

Minister selgitas avalikkuses palju teravat vastukaja leidnud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse projekti ning vastas küsimustele. Käsitleti ka nii gümnaasiumi-, kutse- kui ka põhihariduse olukorda ja arenguvariante piirkonnas ja Eestis.

Karksi Vallavolikogu esimees Hendrik Agur tegi Abja, Tarvastu, Halliste ja Mõisaküla juhtidele ettepaneku asuda piirkonna koolide korrastamiseks peatselt läbirääkimistele, mis pälvis naabrite põhimõttelise heakskiidu.

Meelis Sõerd



● Lõuna-Viljandimaa omavalitsusjuhtide kohtumisel haridusminister Tõnis Lukasega (vasakult kolmas) Hallistes ühtegi otsust siinsete koolide tuleviku kohta ei langetatud. MEELIS SÕERDI foto

## Mõisakülalased hindavad jätkuvalt tervisesporti

1. märtsist 30. septembrini 2009 kestnud kampania „Valla- ja linnarahvas liikuma“ osalenud maakonna kümne omavalitsuse seas võitis väiksematest taas Mõisaküla linn.

Iga osalenud omavalitsus korraldas perioodi jooksul kaks tervisespordi-üritust kõigile kampaniaga liitunud valdade elanikele. Üks neist oli kavas südamenädala raames ning selleks võis olla ka retk matkarajal, mis oli avatud terve nädala. Mõisakülas kestis südamenädal 13.–17. aprillini. Lasteaed käis tervisepäeval 16. aprillil. Päeva peakorraldaja Hille Jersolavi sõnul olid lapsed väga tublid ja läbisid pika raja. Teine tervisepäev Mõisakülas oli 24. mail.

Traditsiooniliselt sai tervisespordipäevadel mõta vererõhku, veresuhkrut, mängida petangi, lasta õhupüssist märki. Avatud oli terviserada. Pakuti tervislikku toorsalatit, jogurtit ja teed. Kultuurimajas sai vaadata fotosid ja videosalvestisi eelmiste aastate tervisepäevadest. Kokku võttis tänavu osa üle 300 inimese.

Kampaniat „Valla- ja linnarahvas liikuma!“ on Viljandimaa tervisetoa algatusel nüüdseks korraldatud neli aastat ning Mõisaküla on oma arvestuses olnud kogu aeg parim. Preemiaks saab linn võitjana 8000 krooni tervisespordi arendamiseks.

Lisaks loositi kampanias osalenute vahel välja 34 PopSpordi kaupluse 300-kroonist kinkekaarti. Mõisakülalt võitsid loosiauhinna Valerija Boneva, Lea Möldre, Gerel Ilumäe, Jana Šegeda, Rita Preimann, Luise Meier, Maarika Siigur ja Lauri Kreevs.

Meelis Sõerd



● Südamenädalal Mõisakülas läbisid pika terviseraja vapralt lasteaiälapsedki. HILLE JERSOLAVI foto

## Hea Abja kooli vilistlane!

Tulemas on aasta, mil möödub 70 aastat gümnaasiumihariduse andmisest Abjas. Kool tähistab juubelit 17. juulil 2010.

Seoses sellega ootame aktiivset toetust ja kaasamõtet kõigilt oma vilistlastelt. Pole tähtis, kas Eestimaa või maailma otsas Sa viibid – kutsume Sind kirjutama meenutusi kooliajast

(oma klassist, õpetajatest, koolist) Abja Gümnaasiumi 70. aastapäevale pühendatud almanahhi. Oleme tänulikud, kui aidad kaasa mõelda ka almanahhile nime valikul!

Kirjutisi ootame aadressil silvia@abjag.vil.ee. või Abja Gümnaasiumi postiaadressil: Abja tee 15, 694902, Abja-Paluoja, Viljandimaa. Almanahhi toimikond tänab ette koostöö eest!

Silvia Mälksoo



● Eakate klubi Meelespea lõpetas oma aasta kadripeoga, kus tantsiti oma kapelli saatel.

MEELIS SÕERDI foto

## MEELESPEA KLUBI LÕPETAS AASTA KADRIÕHTUGA

Noorusliku vaimuga Abja ja Halliste valla eakamat rahvast liitev klubi Meelespea lõpetas käesoleva aasta igakuised ühisettevõtmised kadri-meelolul.

Kas vihmase ja sompus taeva või hirmutava gripiviiruse tõttu oli meelespealaste kadripeol Abja kultuurimaja saalis üks lauarida tavapäratult vaid põlevate küünalde päralt – toolid laudade ümber olid seekord tühjad. Enamuse peolaudade taga, mis kaetud kodudest kaasa toodud küpsetiste ja jookidega, istus aga hulk valgetes kostüümides kadrisid – ja mitte ainult naisi. Kadrid löid meeleolukalt tantsu nii üheskoos kui esinesid vaimukate etteastetega ka laudkonni. Tantsuks mängis klubi kapell, solistiks Kai Jõeste.

„Kui poleks kapelli, poleks ka klubi,“ tõdes 1992. aasta veebruarist tegutseva Meelespea president Endla Tirgo, rõhutades elava muusika olulisust tantsu saatteks. Kapelli juhendab Rosalie Rajla. Vahelduseks staažikale Hilja

Sikkale astub teist hooaega kapelli laulusolistina üles Kai Jõeste – nii ka seekordsel kadripeol.

„Halliste naisi peab kiitma, sest nad käivad väga kohustetundlikult klubis kohal,“ ütles Endla Tirgo veel. „Nemad leiavad ka igasuguseid võimalusi esinemiseks,“ lisas klubi juhatuse liige Helgi Sild tunnustavalt. Üldse osaleb iga kuu viimasel neljapäeval Abja kultuurimajas klubiõhtutel kokku umbes nelikümmend inimest. Suvel koos ei käida. Liikmemaksu ei ole, osalejad tasuvad õhtu eest kohapeal 20 krooni. Liikmed ei pea olema pensionärid, vanusepiirangut klubis polegi.

Aastale tagasipilku heites meenutasid juhatuse liikmed muuhulgas märtsikuist ühispidu valla represseeritute-ga, aprillikuist akordionistide ansambli Tremolo kaunist kontserti ning Kaarli rahvamaja näiteringi ja Abja õpetajate näiteringi lõbusaid etendusi. Järgmine Meelespea klubiõhtu on jaanuariku lõpus.

Meelis Sõerd



● Ehk küll laadaplats Öisu mõisaheovis valendas müügil olnud suusapaaridest, mitte lumest, oli selge, et ega taligi taeva jää. MEELIS SÕERDI foto

## MÕISAHOOVIS PAKUTI KÜLLAGA JÕULUDEKS SOBILIKKU

Öisu Rahvaseltsi aktiivsete liikmete eestvõttel sai 6. detsembril mõisaheovis teoks jõulumüük, kus pakuti laias valikus jõuludeks nii tupp, peolauale kui mujalegi paslikku kaupa.

Juba hommikul täitusid nii mõisaheov kui ka kaks kõvertalli siseruumi kokku ligi paarikümne müüjaga, enamasti lähemast ümbruskonnast. Kaubavalik oli rikkalik. Pakuti hoidiseid metsaadidest ja koduaiast, rohkelt omaküpsetisi, kala- ja lihatooteid, mett jne. Silli Äri oli kohal soojade pirukate ja jõulujookidega. Söögiroomis jagas Merju-Mai Leiaru kuuma seljankat, mis külma ja tuulisevõitu ilmaga vaid kiidusõnu teenis. Rahvaseltsi poolt oli tasuta tuline tee.

Kohalike käsitöövõimeliste virgad näpud olid valmistanud sokke, kindaid, pontšosid, linikuid jm. Eriti omapäraseid ja armsad olid Hilje Tamme lapsesõbralikud villased kootud nukud. Müüdi veel nõusid, uusi ja pruugitud rõivaid, jalatseid, pesu, lõnga, samuti talispordivahendeid, luudi ja vihtasid, lillesibulaid, jõulukaunistusi ja küünlaaluseid. Pildupüüdev oli kohaliku tubli pereisa Anatoli Ivaskevitsi käe all valminud graafika, pereema Aivi nobedad näpud olid valmistanud pitslinu ja õmlustooted.

Öisu käsitööring eesotsas Aino Viidikuga korraldas oma näputöödest loterii, millest rohkelt osa võeti.

Ostjaid-külastajaid, kelle seas olid ka vallavolikogu esimees Rein Tarkus ja vallavanem Andres Rõigas, jätkus kõigiks kolmeks tunniks. Müüjad olid enamjaolt rahul, veelgi rohkem külastajad, kes juba ootavad laata ka kevadel.

Jõulumüügi mõte tekkis rahva soovil hiljutisel mikhlilaadal. Selle korraldasid rahvaseltsi liikmed Tiina Triksberg, Merju-Mai Leiaru, Virve Kivja, Sirje Geimonen, Sirje Pöder ja Arvo Tauts. Projekti toetas kohaliku omalgaatuse programm. Nagu alati, lubasid mõisaomanikud lahkelt ruume kasutada, nõudmata selle eest mingit tasu.

Tundub, et rahvaselts on leidnud ühe õige viisi öisulastele kasulik olla. Oleme seejuures väga tänulikud osalejatele ja loodame, et meie koostöö kestab. Ka seltsi liikmed on märgatavalt elavnenuid ja lõövad agaralt kaasa nii osavõtjate kui organisatoritena. Suur tänu kõigile!

Virve Kivja,

Öisu Rahvaseltsi juhatuse esimees

# TALUDE PÄRISEKSOSTMISEST ABJA VALLAS\*



Talude pärieksostmine on toonud sinisele piirkonnale kuuluse ja aidanud Abjat kooliõpikuisse raiuda.

Meil on talude pärieksostmise kohta päris häid andmeid. See oli teema, mis äratas tähelepanu juba omal ajal ning selle kohta on kirjutatud ka mitmeid muistendeid. Rikkuse tegelik põhjus seisneb talude pärieksostmises. Talude pärieksostmine sai alguse just nimelt Abjas 1853. aastal.

Kui 1819. aastal Liivimaal, kuhu ka Abja jäi, pärisorjus kaotati, toimus see talupoegadele üsna raskel viisil, ehkki ei saaks öelda, et Balti sakslased oleksid soovinnud talupoegadele kuidagi ülekohut teha. Pigem vastupidi: talurahvaseadus, mis talupojad pärisorjusest vabastas, oli tehtud tol ajal kõige moodsamate ja liberaalsemate Inglismaalt pärit seiskohtade järgi. Ainult probleem oli selles, et siin Vene impeeriumis need modernsed ja äärmiselt eesrindlikud seadused lihtsalt ei pidanud vastu ja käisid talupoegadele üle jõu.

Juba 1840-ndatel aastatel asuti üsna tõsiselt mõtlema selle üle, kuidas panna talupojad tegelikult sellisesse seisukorda, et nad tunneksid ennast oma maal, oma talus kindlana, ja et neil tekiks huvi oma elu edasi viia. Need sündmused, mis hiljem siin aset leidsid, olid juba algusest peale Abja ümbruskonnaga üsna tihedalt seotud.

Kõigepealt, esimene tõsisem nõupidamine, kuidas talurahva olukorda parandada, toimus Abjast vaid 15 kilomeetri kaugusel Öisu mõisas. Öisu on Balti-Saksa ajalookirjutuses tähtsal kohal just seoses selle nõupidamisega.

Teiseks, samuti Abjast mitte kaugel – Lätimaalt Ruhjast – oli pärit Hamilkar von Fölkersahm, oluline tegelane seoses talude pärieksostmisega Mulgimaal, keda peetakse ka Balti-Saksa üheks kõige paremaks poliitikuks. Kui Balti-Saksa ajaloolased on teda kiitnud taevani, siis nõukogudeaegses ajalookäsitluses teda kas vaikiti maha või kritiseeriti. Tegemist on andeka poliitikuga, kes suutis ühendada liberaalse majandusliku

mõtlemise ja lisada sellele juurde sotsiaalse dimensiooni, arvestades ka inimestega, kellel rahasaamine tollal nõnda lihtne ei olnud.

MIKS HAKKAS TALUDE PÄRISEKSOSTMINE pihta just siin Abjas? Abja mõisnik oli tol ajal Georg von Stackelberg, kelle mõis oli üsna suurtes võlgades. Samas oli Abja mõis ümbruskonna üks suuremaid. On alust arvata, et Hamilkar von Fölkersahm ja Georg von Stackelberg peaaegu et naabrimeestena omavahel kohtusid. Ja on üsna usutav, et rahahädas Georg von Stackelberg Hamilkar von Fölkersahmit, kes targa Balti-Saksa poliitikamehena ise alustas Ruhjas talude müümist juba paar aastat varem, küsis, mida ta peaks tegema. On üsna tõenäoline, et Hamilkar von Fölkersahm soovitas tal hakata samuti talusid müüma: müü oma talud maha, saad hea raha ja lisaks kõigele, no seda ta ilmselt ei öelnud, aga oleks võinud öelda, saad ka ajaloorahmatuse, sest pärast on see tõepoolest niimoodi läinud. Nõnda oligi Abja parun Georg von Stackelberg see, kes 1853. aastal esimesena Eestimaal alandis suuremas ulatuses talusid müügile.

Tõsiasi, et talude ostuhind lühikese aja jooksul maksta tuli, tegi nende ostmise väga raskeks, aga siiski täitsid kõik ostjad oma kohustused. Kellelgi ei läinud maksejõuetuse tõttu koht käest.

KUS KOHAS ASUVAD kõige esimesena müüdud talud, mida me tänapäeval võime nimetada ka Eesti kapitalismi sünnipaigaks? Kui sõita Abjast Sarja teed välja, siis Sarjast edasi keerab üsna kitsukene tee Tõlla poole. Sealsamas ongi need talud, mis esimesena pärieks osteti. Võib-olla kõige tuntumad nendest on Ruukle talu ja selle peremees Henn Mõrd. Veel 10-15 aastat tagasi, hiljem ma ei ole seal käinud, oli uhke monumentina sellest ajast püsti Ruukle talu viinaköögi korsten.

Talude pärieksostjaid iseloomustas ettevõtlikkus, riskivalmidus ja usk sellesse üsna ebakindlasse asja. Tõepoolest, arusaam, et talu võib osta, ei olnud talupoegadele tavaline. Kui Lõuna-Eestis ja mujal Eestis talude pärieksostmine algas alles kümme aastat hiljem, 1860-ndatel aastatel, siis siinsed inimesed juba teadsid, et taluostmine on kasulik. Tekkis ka pilke- ja lausa sõimunimi mulk, mille kandjaks said mitte talude pärieksostjad, vaid nende lapsed, kellel vanemad aitaisid talusid osta küll Tartumaal, Võrumaal ja mujal.

TULEMUS, MIS TALUDE PÄRISEKSOSTMISEGA SAAVUTATI, oli tõepoolest üllatav. Kirjanik August Kitzberg kirjeldab seda nii: „Abja oli kuulus. Abja oli kaanan, mis jookseb piima ja mett. Abja oli rikas ja tark, sest millal rikas tark ei ole. Kui rikast ja iseteadlikku Abja peremeest vaatasid, tublisti toidetud keha sirgeks lükatud, habemest puhtaks aetud nägu külm ja rahulik, poidlad taskutes, siis teadsid juba, mida tema mõtleb: „Mina, mina ja jälle mina olen Abjast. Mujal kui Abjas ei olegi eestlasi. Mis on, on, kes teab, mõned orjagaegsed. Abjas ükski on tarkust, raha, vara, hobuseid, mehi.“

See pilt, mis siin avanes 1850-ndate aastate lõpul ja 1860-ndate alguses, oli täiesti võrreldamatu kasvõi näiteks Põhja-Eestiga. Peab ka mainima, et suhted mõisa ja taluperemeeste vahel olid siin küllaltki head.

TALUDE PÄRISEKSOSTMIST ON DOKUMENTEERINUD täpselt kahekümneaastase vahega sündinud kolm kirjameest. Kõigepealt 1835. aastal sündinud ja Abjast Penuja poole jäänud Kaidil kooliõpetajana tegutsenud Jaan Jung, siis temast kaksikümne aastat noorem kõigile teada August Kitzberg ja temast omakorda kaksikümne aastat noorem, 1875. aastal sündinud päris Abja mees Karl August Hindrey. Viimasest kõneldi minu koolipõlves küll suhteliselt vähe, aga ma usun, et tänapäeva kooliõpikutes peaks tema nimi juba kirjas olema.

Jaan Jung kirjeldab näiteks suhtelisi mõisa ja talurahva vahel aastal 1858 Kaidi koolimajaga seotult. Palju kirjutab elust Abja mõisas ka Karl August Hindrey oma elukroonikas. Need on hästi südamlikud ja natuke nostalgilised lapsepõlvemeenutused.

Ka statistiline analüüs näitab, et just siin jõuti talude pärieksostmisega kõigepealt ühele poole. Lõuna-Eestis keskmiselt oli kuni Eesti Vabariigi loomiseni vabaks ostetud võib-olla kolmveerand taludest. Põhja-Eestis oli see arv kusagil poole juures ja Saaremaal oli talude pärieksostmine õigupoolest alles alanud. Abjas aga viidi talude pärieksostmine lõpule juba XIX sajandi lõpuks.

ON SELGE, ET TALUDE PÄRISEKSOSTMINE MÕJUTAS ka siinset mentaliteeti. Rikkuse tähtsustamine võis mõnes kohas hariduse tahaplaanile jätta. Näiteks kirjutab 1880-ndatel aastatel ajaleht „Sakala“: „Abjas ei peeta ajalehtedest sugugi loetu. Harva on mõnel talul leht ja loetakse siis ka ainult sõjasõnumeid.“ Aga võib-olla siin tegemist ka Carl Robert Jakobsoni väikese vaenuga, sest, nagu öeldud, siin olid suhted mõisa ja talurahva vahel suhteliselt head. Seetõttu võib-olla siinne rahvas ei lugenud niivõrd käremeelset „Sakalat“ kui muid, natukene rahulikumaid ajalehti. Võib-olla see oli põhjuseks, miks Jakobson „Sakalas“ Abjat natuke hurjutas.

Siinse piirkonna areng äratas tähelepanu juba vana Eesti Vabariigi ajal. Kui 1920-ndatel aastatel läksid moodi ekskursioonid, mis võimaldasid teadmisi koguda, siis üks kohti, kus käidi, oli ka Abja. Seda põhjusel, et siit – ühest arenenumast Eesti nukast – neid teadmisi ka saadi.

Ajaloole on ikka omased tõusud ja mõonad. Nii pole põhjust mõelda, et Abja kõige kuulsamad ja helgemad leheküljed oleksid kuhugi minevikku jäänud ja lootus, et Abja nimi taas üle Eesti kõlab, ei ole mingi naiivne lootus. Teame ju näiteks, et meie praeguse presidendigi kodu on Abja.

\* TÜ ajaloo professori, Abja Keskkooli vilistlase Mati Lauri ettekanne (lühendatud) 19. septembril 2009 Abja kultuurimajas toimunud Abja kirjaliku esmamainimise 505. aastapäeva tähistanud üritusel.

töökorralluses õppetöö jätkamiseks. Kuigi kooli taasalustus õppetööd kõikides klassides 3. detsembril, normaliseerus olukord alles 7. detsembriks.

9. detsembril lubas taandunud gripihoht korraldada koolis lastevanemate õhtu. Peeti klassikoosolekuid ja lastevanemate üldkoosolek. Kooliõde Ingrid Kõiv kõneles haigestumistest Lõuna-Mulgimaal, sh Mõisaküla õpilaste haigestumistest novembris, andis näpunäiteid laste ja täiskasvanute tervise hoidmiseks. Direktor Maire Raieste andis ülevaate 2008. ja 2009. aasta kevadel tehtud lastevanemate küsitlustest rahulolu kohta kooliga, samuti õpilaste ootustest koolipsühholoogi Kersti Rätsepa koostumise põhjal 1.–9. klassi õpilastega, ning detsembril koolikorrallusest.

Kooli hoolekogu abist koolile rääkis selle esimees Erika Kuusk. Uude hoolekogusse valisid kohal viibinud lapsevanemad endi hulgast Jaanus Ermita, Viktor Siiguri, Kaja Õiguse, Erika Kuuse ja Anneli Jürise. Meelis Sõerd



• Halliste Põhikoolis korraldatud murde õppelaagri meisterdamise tunnis lasid lapsed näppudel nobedalt käia. MILVI KULLI foto

## Koolilaagris õpiti mulgi murret

Juunikuise laagri jätkuna toimus 27.–28. novembrini Halliste Põhikoolis õpilaste põnev ja vaheldusrikas mulgi murde õppe laager.

Mulgi murret õpetas laagris kooli eesti keele õpetaja Anneli Merila, rahvalaule ja pillimängu muusikaõpetaja Reet Soosaar ning käsitööd ja meisterdamist õpetaja Milvi Kull. Mängiti rahva- ja laulumänge ning tantsiti võistu. Parimad olid Martina Karu ja Karmo Kask. Kavas oli mulgimurdeline viktoriin ja iga võistkond pidi tegema ka luuletuse.

Sokihobuse meisterdamisega said kõik väga hästi hakkama. Kes töötoa tunnis valmis ei jõudnud, lõpetas käsitöö tegemise õhtul.

Teisel päeval võisteldi uues võimalas rahvastepallis ja võistlusmängudes. Vaatamiseks seati üles käsitöönäitus. Igaüks sai kirja panna oma mõtted laagri kohta, kirjutada luuletusi ja joonistada pilte.

Üks tublimaid mulgi murde õppijaid Lauri Joosing 3. klassist arvas, et see oli tema elu parim laager. Usinad õppijad olid ka (alates noorematest) Tiina Sinisalu, Liisi Vister, Kaidi-Ly Sildre, Anne-Ly Nassar ja Martina Karu. Tublimatele jagus auhindu.

Kõik laagris osalejad said Mulgi Kultuuri Instituudi ajalehe „Üitsainus Mulgimaa“ sügisnumbri. Samuti trükitud lehed murdesõnade seletuste, mõistatuste, vanasõnade, Karksi ja Halliste kihelkonnast pärit laulude, laulumängude, uskumuste ja sümbolite ning märkidega rahvakunsti.

Laagri tulemusena leidis taas kinnitust vana, kuid ununema kippuv tõdemus, et „kik mis on oma, om ää!“ Projekti toetas kultuuriministeriumi programmi „Lõunaestli keel ja kultuur 2005–2009“ raames. Tegemist oli jätkuga juunikuus toimunud laagriks, kus osalesid samuti 1.–9. klassi õpilased.

Milvi Kull



• Töövarjud (vasakult) Janar Aren ja Rait Tomingas kuulamas päästeauto juures Hans Kanteri ja Aguri Albi selgitusi. MEELIS SÕERDI foto

## Päästekomando korraldas noortele töövarjupäeva

Noortele eluks ameti- ja kutseoskuste tutvustamiseks korraldatud üleriigilisel töövarjupäeval 19. novembril tutvusid kaks Abja Gümnaasiumi abiturienti Abja tugikomando päästjate tööga.

Tunkedesse riietunud Abja Gümnaasiumi XII klassi noormeestele Janar Arenile ja Rait Tomingasele algas töövarjupäev hommikul Abja päästedeepoo garaazis. Päästetööajad Hans Kanter, Aguri Alp, Raivo Kaljusaar, Ants Karpa ja Hans Leesment tutvustasid seal noormeestele esmalt päästeautosid ja nende tehnohooldust. Pikka kasvu Janar proovis ka, kui hästi ta „Tuki-Tiia“ nime kandva Vene päritolu päästeauto GAZ-66 kitsukesse kabiini rooli taha mahub.

Kui kõlas dispetšerteenistuse õppeotstarbeline raadiohäire prügikasti põlengu kohta Abjas, kiirustasid noormehed koos päästjatega komando katuses olevasse Lääne päritolu päästeautosse ja sõitsid sündmuskohale.

Noored said muuhulgas teoreetilise ülevaate päästeameti, politsei ja kiirabi koosteguvusest liiklusõnnetuste likvideerimisel ja neis kannatanute abistamisel.

Pärastlõunal olid töövarjudele kavas füüsilised katsed, mis on ette nähtud Väike-Maarja Päästekooli sisseastujatele. „Kui seda teed minna, siis tuleb minna lõpuni – lõpetada ka Sisekaitseakadeemia, siis on töökoht Päästeametis kindlustatud,“ soovitas Hans Kanter Janarile ja Raidile, kes ei välistanud pärast gümnaasiumi lõpetamist päästjaelukutse valikut. Meelis Sõerd

## Tellige „Lõuna-Mulgimaa“!

Jätub Abja ja Halliste valla ning Mõisaküla linna elu kajastava ajalehe „Lõuna-Mulgimaa“ tellimuste vastuvõtt 2010. aastaks.

„Lõuna-Mulgimaa“ tellimusi (indeks 00927) võtavad vastu kõik Eesti postkontorid. Tellida saab lehte korraga aasta lõpuni või soovitud arvuks

kuudeks, sh jooksva kuu lehte kuni 10. kuupäevani.

Leht ilmub kord kuus (välja arvatud juuli) ehk 11 numbrit aastas. Leheheeksemplar maksab 4 krooni. Lehe tellimishind kolmeks kuuks on seega 12 krooni, kuueks kuuks 24 krooni jne. Aastatellimus maksab 44 krooni.

Meelis Sõerd, toimetaja

## GRIPIOHT PEATAS MÕISAKÜLAS AJUTISELT KOOLI TEGEVUSE

Tervisekaitseameti ettepanekul nakkushaiguste koolisisesse leviku tõkestamiseks 24. novembril suletud Mõisaküla Koolis jätkus õppetöö 3. detsembril.

Laste suur haigestumine peatas Mõisaküla Kooli tegevuse alates 24. novembrist, sest eelneva nädala neljapäevast algas ka siinsete laste hulgas ootamatu haigestumiste laine: enne kooli sulgemise otsuse koostöökolastamist Tartu Tervisekaitseameti, Mõisaküla perearstikeskuse ja Mõisaküla Linnavalitsusega 23. novembril puudus koolist haiguse tõttu lausa 57% õpilastest.

23. novembriks välja kuulutatud Eesti Lasteteatri etendus „Oi, oi, Rafi“ jäi küll näitleja haigestumise

tõttu ära, kuid asendati kooli tulnud ootusärevate lasteaija- ja koolilaste jaoks etendusega „Seitsme maa ja mere taga“. Kahjuks jäi aga ära 24. novembril toimuma pidanud laste ja lastevanemate ühisõhtu mardi- ja kadimeeleolus.

Algselt 27. novembrini kavandatud kooli ajutist sulgemist oldi tervisekaitseameti ettepanekul sunnitud pikendama, kuna sulgemise algul perearstikeskusesse pöördunud õpilaste proovid näitasid uut, ohtlikku A(H1N1) viirust ja lastevanematelt klassijuhatajate kaudu saadud teabe põhjal ei olnud lapsed nädalaga veel tervenened. Majanduspersonal desinfitseeris kõik ruumid, pedagoogiline personal tegi ümberkorraldusi oma

